

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ความสำคัญกับการบริหารส่วนท้องถิ่นไว้ในมาตรา ๒๘๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑ รัฐต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่มาตรา ๒๘๓ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจโดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนร่วมด้วย^๑ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้เน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้าน เกษตร เพราะหวังว่าการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมจะทำให้ประเทศไปสู่ ความทันสมัย ทำให้ประชาชนมีรายได้ในการบริโภคสินค้าได้มากขึ้น และจะทำให้ประชาชนโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแต่ผลลัพธ์คือผลประโยชน์ได้ตกอยู่แค่เพียงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง การนำแนวคิดการทำให้ทันสมัยตาม อย่างตะวันตกมาใช้ไม่ได้ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง มีแต่จะสร้างช่องว่างระหว่างคนในเมือง กับคนในชนบท จึงทำให้คนในชนบทมุ่งหน้าเข้าเมืองเพื่อไปหางานทำซึ่งได้เงินมากกว่าทำไร่ทำนา การพัฒนากระแสหลัก ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นำไปสู่ ระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ในยุคปัจจุบันสังคมสามารถผลิตสินค้าต่างๆ ได้อย่างมากมายทำให้คนทุกคนสามารถบริโภคได้อย่างถ้วนหน้า ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้ยึดวิถีพุทธมาใช้ในการดำเนินชีวิตคือการบริโภค^๒ การปกครองท้องถิ่น (Local government) ทำให้เกิดการถ่ายโอนอำนาจ ทรัพยากร และความรับผิดชอบต่างๆ ไปยังหน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นรูปแบบการบริหารการปกครองที่ให้โอกาสแก่ประชาชน ได้เข้ามามี

^๑สถาบันพระปกเกล้า , รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา ๒๕๕๒), หน้า ๒๓๗-๒๓๙.

^๒ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความ เป็นอื่น, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิภาษา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒๗.

ส่วนร่วมในการรับรู้และแก้ไขปัญหาต่างๆในท้องถิ่นจึงถือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญมาก อาทิเช่น ๑) การปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยบนสถาบันการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิ และหน้าที่ พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย ๒) การปกครองท้องถิ่นถือเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ๓) การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ที่เรียกว่า “สำนึกรักท้องถิ่น” ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหา และช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นตน ๔) การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ๕) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารประเทศ ในอนาคต ๖) การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับการกระจายอำนาจที่ประชาชนจะต้องใช้ศักยภาพ ของท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง ๗) การปกครองท้องถิ่นทำให้เกิดประชาธิปไตยเป็น รากฐานสำหรับประชาธิปไตยในระดับชาติ^๓ การพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบันต้องทำความเข้าใจก่อนว่าแต่ละท้องถิ่นมีพัฒนาการไม่ เหมือนกันหลายพื้นที่บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่เข้มแข็งหลายพื้นที่เป็นคนทำให้เกิดปัญหาเป็นคนในท้องถิ่นเสียเอง ชั้นแรกของผู้นำชุมชนในการ ยกระดับการปกครองไปสู่การจัดการท้องถิ่นต้องทำให้กลุ่มพลังต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นหนึ่งเดียวกัน ผู้นำต้องเป็นผู้สร้างบทบาทเอง สร้างฉากเอง ซึ่งเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยได้คือการทำแผนชุมชนหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันกับอนาคต โดยกระบวนการคิดก่อน ทำเพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาเริ่มด้วยการ เข้าไปเปลี่ยนฉากทั้งผู้นำ และองค์กรต่างๆ หากจะทำเรื่องราวเหล่านี้ได้ ดังนั้น ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาหันกลับมาทบทวน แนวทางในการพัฒนาประเทศว่าจะเดินทางไปทิศทางใด จึงเป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

กระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้น เจริญรุ่งเรืองขึ้น ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับภาวะการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้(elf-reliance) หรือช่วยตนเองได้ (elf-help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวมอันประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน ในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ มีดังนี้) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา

^๓พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง, โลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น, (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ๒๕๕๒), หน้า ๖๓

๒) การช่วยเหลือตนเอง Aided Self - Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม) ความคิดริเริ่มของประชาชน (initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้าน ตำบล ๔) ความต้องการของชุมชน(Felt-Needs) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องให้ประชาชน และองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่นเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างงานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป ๕) การศึกษาภาคชีวิต (Life - Long Education) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่นให้การศึกษาต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมทั้งบุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน หลักการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นความจริงแห่งชีวิต ของการพัฒนาชุมชนซึ่งยึดถือเป็นสัจธรรม คือ ความเชื่อมั่นและศรัทธาในมนุษยชาติ ว่ามนุษย์ทุกชีวิตมีคุณค่า และมีความหมาย มีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพ

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากลำดับขั้นของกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้วยแนวคิดหลักการพื้นฐานการพัฒนา หลักการพัฒนาชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของหลาย ๆ ชุมชนท้องถิ่นจากอดีต ถึงปัจจุบัน ทำให้หลาย ๆ ชุมชนเกิดการพัฒนาทั้งที่เกิดจากชุมชนเอง และความร่วมมือจากภาครัฐ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงในชีวิต บริบทอันหลากหลาย เช่น ระบบเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม เป็นต้น นอกจากต้องมีความเสมอภาคทั่วถึง และเท่าเทียม ในเรื่องของโอกาสแล้ว ต้องมีคุณภาพด้วยระบบเศรษฐกิจ ควรเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง บนรากฐานศักยภาพแต่ละชุมชนผลิตเพื่อบริโภคเองเป็นหลัก เหลือจึงจำหน่ายแจก การศึกษา เน้นคุณภาพ คิดเป็น มีทักษะปฏิบัติได้จริง ทั้งทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต มีจิตวิญญาณของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต มีความเสมอภาค มีความเท่าเทียมไม่ได้รับโอกาสการสาธารณสุข ที่เน้นการป้องกันและสร้างสุขภาพ นำการซ่อมสุขภาพมีบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีคุณภาพสวัสดิการสังคม มีการกระจายรูปแบบให้หลากหลายมากขึ้น ไม่ใช่เพียงเรื่องของการเจ็บป่วย เรื่องการประกันชีวิตการประกันภัย เรื่องการฌาปนกิจ หรืออื่นใดที่มีอยู่ในสังคมไทยขณะนี้เท่านั้น และส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชนท้องถิ่นจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลคนในชุมชนด้วยตนเอง

ความเป็นชุมชนมิได้เริ่มต้นขึ้นด้วยธรรมเนียมแห่งความร่วมมือร่วมใจ ในทางตรงกันข้าม ธรรมเนียมแห่งความร่วมมือร่วมใจเป็นสิ่งที่ก่อรูปขึ้นทีละน้อยจากกระบวนการทำงานร่วมกันของคนใน

ชุมชน ธรรมเนียมของความร่วมไม้ร่วมมือกัน เป็นสิ่งที่เกิดหรือพัฒนาขึ้นในระหว่างหรือหลังจากที่คนได้มาทำงานร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดสำนึกความเป็นชุมชนและยังเป็นตัวส่งเสริมให้ประชาชนอยากทำงานร่วมกัน ในอนาคตปัญหาใหญ่ของสังคมไทยตอนนี้คือการเกิดช่องว่างระหว่างการเมืองของรัฐซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนกับการเมืองของประชาชนที่เป็นโครงสร้างส่วนล่าง ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาโดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างโลกทัศน์ทางสังคม และศิลปกรรมที่เน้นประโยชน์ใช้สอยอย่างศิลปะพื้นบ้าน ก็มีบรรทัดฐานแนวความคิดจากประวัติศาสตร์ของชุมชน^๕ ในชุมชนวิถีชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็งนั้น คนในชุมชนมักไม่พึ่งพาสถาบันของรัฐ แม้ว่าสถาบันดังกล่าวจะดีและมีประสิทธิภาพ แต่ในชุมชนที่ไม่มีชีวิตสาธารณะนั้น คนในชุมชนมักจะพึ่งพาสถาบันของรัฐ ส่งผลให้รัฐมีภาระรับผิดชอบชุมชนในทุกด้าน จนไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมดนำมาซึ่งความไร้ประสิทธิภาพในที่สุดในเมืองที่ชีวิตสาธารณะเข้มแข็งนั้นความสัมพันธ์ของคนไม่ว่าจะเป็นสัมพันธ์ในรูปองค์กรหรือเครือข่าย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการมักเป็นความสัมพันธ์ต่อกันในแนวระนาบ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มักก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ และไว้วางใจต่อกัน แต่ในเมืองที่ค่อนข้างไร้ชีวิตสาธารณะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ระหว่างคนกับสถาบันทางสังคมมักเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้ง ที่ทั้งสองเอื้อประโยชน์ต่อกัน แต่ฝ่ายหนึ่งต้องพึ่งพาอีกฝ่าย ความสัมพันธ์ทั้งสองแบบต่างก่อให้เกิดการสื่อสาร

การพัฒนาท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กรณีของประเทศไทยของเรา ซึ่งท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระขาดความช่วยเหลือร่วมมืออย่างถูกวิธี จากรัฐบาลกลาง นักบริหารหรือผู้นำท้องถิ่นที่สามารถ “ทำให้เกิดความเจริญ” ขึ้นในท้องถิ่นของตนได้ตินับว่ามีสมรรถภาพมาก ถึงแม้จะไม่เข้าใจกระบวนการพัฒนาการพัฒนาเลยก็ตาม ความปรารถนาที่จะให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีระบบได้นั้น ต้องเกิดความพยายามและความจริงจังของรัฐบาลกลาง ที่จะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และการบริหารส่วนท้องถิ่นบนเป้าหมาย และวิธีการอย่างมีระบบที่ แน่นนอน อันที่จะนำไปสู่การพัฒนาชาติบ้านเมืองเป็นส่วนรวม ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ ๑) การจัดระบบการปกครองและระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินที่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องรูปแบบของการบริหารส่วนท้องถิ่น ๒) สร้างระบบและระเบียบตลอดจนขั้นตอนของการพัฒนาบทบาทของการบริหารส่วน ท้องถิ่นร่วมกัน ๓) สร้างสภาวะผู้นำในท้องถิ่น โดยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมตลอดจนการให้ ความรอบรู้ทางด้านการบริหารการพัฒนา จากความหลากหลายและความแตกต่างของของผู้คนในครอบครัวในชุมชน ในสังคม ให้และเผื่อแผ่กัน ชุมชนก็จะสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

^๕พุทธทาส ภิกขุ, แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน , พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : เพาเวอร์พริ้นท์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๐

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การใช้หลักธรรมเพื่อการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ และส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย **หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม** (หัวใจเศรษฐี) ๑) อุฏฐานสัมปทา (อุ) หมายถึง ขยันหา การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพอันสุจริต ๒) อารักขสัมปทา (อา) หมายถึง ขยันรักษา การถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ ๓) กัลยาณมิตตตา (กะ) หมายถึง การเลือกคบคนดี การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร และ ๔) สมชีวิตา (สะ) หมายถึง มีความเป็นอยู่เหมาะสม (เลือกใช้) **หลักศีล** แปลว่า การรักษาจิตใจให้เรียบร้อย และยังหมายถึงข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ^๖ **อวาสสปปายะ** หมายถึง ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม รื่นรมณ์ ไม่พลุกพล่านจอแจเกินไป และการอยู่ร่วมกันต้องรู้จักแบ่งปันเผื่อแผ่ **สังคหัตถุธรรม** ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา การอยู่ร่วมกันต้องถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำหลักธรรมดังกล่าวมาบูรณาการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธซึ่งสังคมไทยเป็นสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ และมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่า ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบูรณาการระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับ จัดการชุมชน กับหลักพุทธธรรมในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธและการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การบูรณาการระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับการ จัดการชุมชน กับหลัก พุทธธรรมในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มีอย่างไร

^๖สุชีพ ปุณฺณานุภาพพจนานุกรมศัพท์พุทธศาสนา **ไทยอังกฤษ** พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานครโรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย , ๒๕๔๑), หน้า ๒๖๒ .

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary research) ค้นหาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารแหล่งต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธและการพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ การจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธที่มี ผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงรูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธที่มีบทบาทต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เชิงคุณภาพจาก การสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้น จัดสัมมนาการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และหาข้อสรุปเชิงนโยบาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ในด้านเนื้อหาและเอกสาร ผู้วิจัยมุ่งศึกษา หลักการทั่วไปในการจัดการชุมชน แนววิถีพุทธในการพัฒนาท้องถิ่น การจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงรูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการชุมชนวิถีพุทธที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ๒ กลุ่มดังนี้

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เป็นทรศนะของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธและการพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ การจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น และรูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเผชิญหน้า โดยผู้สัมภาษณ์สอบถามผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถาม (Interview Guideline) ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ และการพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ การจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น และรูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ที่วางไว้ ซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน ดังนี้ ดังนี้ ๑) กลุ่มพระนักพัฒนา จำนวน ๗ รูป ๒) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน ๓) ผู้ชุมชนที่ไม่เป็นทางการ จำนวน ๕ คน และ ๔) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น

บุคคลภายนอกชุมชน จำนวน ๑๓ คน โดยหลักเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาถึง การได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็น สำคัญเกี่ยวกับรูปแบบชุมชนวิถีพุทธที่มีบทบาทต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นสำคัญ

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธและการพัฒนา ท้องถิ่นที่สำคัญ การจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น และรูปแบบการจัดการ ชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑ ๓ รูป/คน ได้แก่ ๑) กลุ่มพระนักพัฒนา ๒) กลุ่มผู้นำชุมชน ๓) ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ และ ๔) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น บุคคลภายนอกชุมชน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ กลุ่มชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย , องค์การบริหารส่วน ตำบลรางหวาย, องค์การบริหารส่วนตำบลอู่โลกสี่หมื่น, เทศบาลตำบลท่าเรือพระแท่น และองค์การ บริหารส่วนตำบลหนองไผ่ จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.๒ ๕๕๗ ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง รูปแบบที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนว ทาง เพื่อบรรยาย คุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

ชุมชนวิถีพุทธ หมายถึง การดำรงชีวิตวิถีพุทธ ของชุมชนเพื่อพัฒนาตนเองในด้าน เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความเป็นอยู่ ที่เกื้อกูลกัน ใช้ชีวิตอย่างมีธรรมะ เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ และสร้างความสามัคคีในสังคมสืบไป

ชุมชน หมายถึง ชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ชุมชนในพื้นที่องค์การ บริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย องค์การบริหารส่วนตำบลรางหวาย, องค์การบริหารส่วนตำบลอู่โลกสี่ หมื่น, เทศบาลตำบลท่าเรือพระแท่น และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ จังหวัดกาญจนบุรี

หลักธรรม หมายถึง หลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านำมา เป็น แนวทางในการจัดการชุมชนวิถีพุทธ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้ ประกอบด้วย

หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์

๑. อุฏฐานสัมปทา (อุ) หมายถึง การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติ หน้าที่การงานประกอบอาชีพอันสุจริต

๒. อารักขสัมปทา (อา) หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์

๓. กัลยาณมิตตตา (กะ) หมายถึง การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร

๔. สมชีวิตา (สะ) หมายถึง มีความเป็นอยู่เหมาะสม และใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น

หลักศีล^๗ คือ การรักษาจิตใจให้เรียบร้อย และยังหมายถึงข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย และวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาระเบียบวินัย มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ

หลักอวาสาสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม รื่นรมณ์ ไม่พลุกพล่านจนเกินไป

หลักสังคหัตถุ^๘ หลักธรรมที่เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูด ให้ความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อตถจริยา ทำประโยชน์ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

การจัดการท้องถิ่น หมายถึง การทำให้พื้นที่ ที่เป็นที่อยู่อาศัยเจริญขึ้นงอกงามขึ้น ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย , องค์การบริหารส่วนตำบลรางหวาย , องค์การบริหารส่วนตำบลอุโลกสีห์หมื่น , เทศบาลตำบลท่าเรือพระแท่น และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ จังหวัดกาญจนบุรี ในการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่คนในชุมชนเลี้ยงชีพอย่างพอเพียง ด้วยการขยันหา ขยันรักษา เลือกรับ เลือกใช้ ในการส่งเสริมศักยภาพ และขีดความสามารถ ของคนในชุมชน เพื่อ พัฒนาท้องถิ่นที่ต้องคำนึงถึงแหล่งรายได้ ที่ทำกิน อาชีพในชุมชนที่จะก่อให้เกิดรายได้ อาชีพเสริมของชุมชน โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เช่น หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หรือใช้ระบบ เกษตรอินทรีย์และการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เสริมสร้างและเพิ่มทักษะอาชีพของครัวเรือนและกลุ่มอาชีพ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ก่อให้เกิดรายได้ของชุมชนมากขึ้น และพัฒนาฝีมือในการประกอบอาชีพของประชาชน

^๗ พ. ช. (ไทย) ๒๘/๒๔๐/๘๖.

^๘ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗.

ด้านสังคม หมายถึง การ ปฏิบัติตนมีศีลธรรม ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ในการสร้างความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น ให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำรงชีวิตทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ให้มีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมการศึกษา การส่งเสริมด้านสุขภาพและอนามัย การส่งเสริมด้านสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมด้านกีฬาและการนันทนาการ ปลุกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล เสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอยู่อาศัย อย่างสงบ รื่นรมย์ การช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำ สภาพแวดล้อม มลภาวะทางธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและให้ได้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด

ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ให้สามารถสร้างเป็นจุดขายและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพการจัดการชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการ บูรณาการระหว่างแนวคิดการ จัดการชุมชน กับหลักพุทธธรรมในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๗.๓ ทำให้ทราบการนำเสนอรูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๗.๔ นำเสนอการพัฒนาารูปแบบการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นได้